

ERIÄVÄ MIELIPIDE U 45/2018 - UJ 22/2020

Perustelut

Osana EU:n tulevaa rahoituskehyskautta (2021-27) ehdotetaan 1897 miljardin elpymiskokonaisuutta. Tätä asiaa käsitellään jatkokirjeessä UJ 22/2020. Rahoituskehyksessä 1147 miljardia ja uuden elpymisvälineen osuus on 750 miljardia.

EU:n elpymissuunnitelma eli MFF+ ja elpymisväline (myöh. "Ehdotukset") on perussuomalaisten mielestä syvästi ongelmallinen.

Toimivallan uusjako

Esitetyt ehdotukset vähentävät jäsenmaiden omaa vastuuta talous- ja finanssipolitiikastaan, ja vahvistavat puolestaan unionin toimivaltaa. Samalla ehdotuksissa annetaan unionille mahdollisuus rahoittaa toimintaansa velalla. Samalla komission ehdotuksen mukaan osa unionin ottamasta 750 miljardin lainasta voitaisiin maksaa takaisin uusilla EU-veroilla, kuten digiverolla, muoviverolla tai hiiliverolla.

EU etenee kohti velkaunionia

Unioni tulee rikkomaan omia sääntöjään ottaessaan velkaa markkinoilta ja jakaessaan sen sellaisille jäsenvaltioille, jotka jo ennen koronavirusta olivat huonossa taloudellisessa tilanteessa. SEUT 125 artikla sisältää avustamiskieltolausekkeen, lisäksi SEUT 310 artiklan perusteella unioni ei voi ottaa omissa nimissään velkaa eteenpäin välitettäväksi. Tämän lisäksi on epäselvää siitä, miten kirjanpidollisesti käsitellään nostettuja lainoja, eli voivatko lainat itse asiassa todellisuudessa olla EU:n tuloja, joita voidaan käyttää avustuksina em. artikloja rikkomatta.

Aiempien oikeudellisten ongelmien valossa on pidettävä todennäköisenä, että vaikka ehdotuksista saataisiinkin joskus myöhemmin oikeuden päätös, vahinko olisi jo tapahtunut, eikä valtaoikeuksia siirrettäisi takaisin tai rahoja palautettaisi. Perustuslakivaliokunnassa perussuomalaisten eriävä mielipide nyt käsiteltävään asiaan toi esiin muutamia näistä oikeudellisista ongelmista.

Kansainvälinen lehdistö kirjoittaa ehdotuksien olevan Euroopan Hamilton-hetki ja Rubikonin ylitys. EU tekisi ensimmäistä kertaa alijäämäisen budjetin. EU ottaisi ensimmäistä kertaa velkaa. EU-jäsenmaat ottaisivat vastatakseen toisten maiden taloudellisia vastuita. Keskuspankki takaisi ostotoimenpiteillään jäsenmaiden lisälainanoton, mikä olisi tulkittavissa keskuspankkirahoitukseksi.

Todennäköisesti ehdotuksien taustalla on EU-komission ajatus siitä, että euroalue ja EU pyritään pitämään ehjänä lisäintegraation avulla. Etenemme kohti velkaunionia.

Ylivelkaisten maiden rahoituspohja alkaa olla heikko, jolloin muiden maiden katsotaan olevan pakotettuja osallistumaan rahoituksen järjestämiseen. Ylivelkaisten euromaiden velkoja voidaan kuitenkin leikata, jolloin kansallisten budjettien paikkaamiseen ei tarvita muiden maiden rahalahjoja.

Jako nettomaksajiksi ja -saajiksi epäreilu

Ehdotukset eivät mitoitakaan maksusuhteita ja -määriä koronan aiheuttamien terveydellisten tai taloudellisten vahinkojen perusteella. Maksusuhteet tuntuvatkin määräytyvän jäsenmaiden olemassa olevien velkatasojen ja poliittisten suhteiden pohjalta. Suurina nettosaajina olisivat Kreikan, Italian, Espanjan, Ranskan ja Puolan tapaiset maat, kun taas esimerkiksi Suomi olisi merkittävä nettomaksaja.

Asiantuntijalausuntojen mukaan näyttää siltä, että ensiksi on katsottu minkä maiden kuuluisi olla saajapuolella ja tämän jälkeen on keksitty sopivat kriteerit.

Ehdotuksissa ei riittävästi kiinnitetä huomiota toisen asteen vaikutuksiin. Esimerkinomaisesti, Ranska olisi ehdotuksien myötä nettosaaja, mutta sen lisäksi Ranska hyötyisi Italian saamasta nettotuesta, sillä ranskalaisilla pankeilla on merkittävät saamiset Italian valtiolta. Suomelle ehdotuksen tuomaa huomattavan nettomaksajan roolia perustellaan poliittisissa puheissa sillä, että Suomi elää viennistä.

Suomen budjettisuvereniteetti uhattuna

750 miljardin elpymisrahaston hyväksyminen lisäisi Suomen taloudellisia vastuita merkittävästi. Suomen osuus avustuksina annettavien tukien lainanlyhennyksistä olisi noin 8,5 miljardia euroa tulevina vuosikymmeninä. Lisäksi Suomelle syntyisi takausvastuu 250 miljardin euron lainoista, joita osa jäsenvaltioista saisi rahastosta. Suomen vastuu olisi noin 4,25 miljardia euroa, jos jokin jäsenvaltio laiminlyö saamansa lainan takaisinmaksun. Suomelle elpymisrahaston perustamisen myötä syntyvien uusien taloudellisten vastuiden määrä onkin huomattavan suuri suhteessa esimerkiksi valtion vuotuisen talousarvioon ja Suomen valtiontakauksien ja -takuiden kokonaismäärään.

Suuri takauskanta on riski valtiontaloudelle. Riskienhallinnan kannalta on lisäksi ongelmallista, että EU-jäsenyyteen liittyvät taloudelliset vastuut sisältävät useita erilaisia monimutkaisen kokonaisuuden muodostavia mekanismeja, joihin liittyy myös keskinäisiä korrelaatioita. Kokonaisuuteen sisältyy merkittäviä järjestelmällisiä riskejä, joita on syytä arvioida huolellisesti suhteessa Suomen taloudelliseen kantokykyyn.

Takausvastuut rajattu huonosti, väistyvän takaaajan ongelma olemassa

Huomattava on myös, että vastuiden realisoituminen ei ole yksinomaan Suomen käsissä. Vastuita voi siirtyä jäsenmailta toisille myös pro rata -perusteella maksukyvyttömyystilanteissa. Tehtävät sitoumukset voivat käytännössä myös tosiasiaassa pakottaa tulevaisuudessa uusien sitoumusten toteuttamiseen jäsenmaiden maksuvaikeusongelmien ja jo tehtyjen vastuiden realisoitumisen ehkäisemiseksi. Tällä on kielteisiä vaikutuksia Suomen budjettisuvereniteettiin, jonka suojaamista mahdollisimman tehokkaasti perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt erittäin tärkeänä.

Olennaista on lisäksi kiinnittää huomiota siihen, ettei lainan ehtoja tai Suomen takausvastuita muutenkaan ole selkeästi ja yksiselitteisesti rajattu. Unionin ottaman lainan takaisinmaksu tapahtuisi EU-jäsenmaksujen kautta vuosina 2028-2058, mikä tarkoittaa sitä, että jäsenvaltioiden maksuosuudet vaihtelisivat kolmen vuosikymmenen kuluessa mahdollisesti merkittävästikin riippuen kunkin jäsenmaan taloudellisesta kehityksestä. Jos jonkin valtion talous kehittyy huonosti, pienenee sen maksuosuus, ja jos jonkin toisen valtion talous kasvaa, kasvaa sen maksuosuuskin vastaavasti. Kun vastuiden tarkkaa määrää, muotoa tai ajoittumista ei voida ennakoita, ei Suomen vastuiden määrittelyä voida katsoa täyttävän myöskään tarkkarajaisuuden edellytyksiä perustuslakivaliokunnan käytännössään edellyttämällä tavalla.

Kiirettä ja salailua käytetään kritiikin estämiseen

Taloushäätä käytetään perusteluna kiireelle: ehdotukset on käsiteltävä nopeasti, että taloudet saadaan takaisin käyntiin ja jotta vahingoista kuten työttömyydestä ei ehtisi tulla pysyviä. Käsittelyn nopeusvaatimus on tulkittavissa haluttomuudeksi käydä asiasta laajaa ja kriittistä keskustelua. Koska ehdotukset nykymuodossaan edellyttävät jäsenmaiden yksimielistä suostumusta, ehdotuksien kannattajilla ei ole varaa ottaa riskiä vastarinnasta. Perussuomalaiset paheksuvat yksinkertaisen asian, eli EU-maiden välisten rahalahjoitusten, paketoimista ja peittämistä monimutkaisuuden alle ja kiireellistä aikataulua. Monimutkaisuus yhdistettynä laajaan salaamiseen

tekee ehdotuksiin riittävän perehtymisen ja laajan keskustelun mahdottomiksi. Hyvä esimerkki asiasta on takuurahaston saama kritiikki, jota on viime aikoina esitetty eri maiden toimesta, kun havaittiin sen olevan lähinnä yritystukihimmeli.

Perussuomalaiset vastustavat ehdotuksia

Perussuomalaiset pitävät nyt käsittelyssä olevaa ehdotusta surullisena ja EU:n ja sen jäsenmaiden poliittisen johdon nykyistä alennustilaa hyvin kuvaavana. Ehdotukset ovat Suomen taloudelle syvästi vahingollisia ja poliittisilta seurauksiltaan dramaattisia, itsemääräämiskykyä ja budjettisuvereniteettia pysyvästi rajoittavia. Perussuomalaiset pitävät ehdotuksia myös EU:n kannalta kielteisinä, sillä todennäköisesti euroalueen tai EU:n liittovaltioistaminen ei tule onnistumaan loppuun asti, ja keskeneräinen liittovaltio olisi merkittävä poliittisten, oikeudellisten ja taloudellisten riitojen aiheuttaja. Liittovaltiokehityksen keskeinen ongelma on, että laadittavien sääntöjen hyväksyminen ja sitten näiden sääntöjen noudattaminen pitäisi onnistua kaikilta jäsenmailta. Riittää, että yksi jäsen rikkoo sääntöjä. Euroopan kokemukset esimerkiksi vakaussopimuksen kanssa antavat ymmärtää, että tiukaksikin tarkoitetuista sopimuksista käytännössä tulee hampaattomia, koska mitään sanktioita ei sääntöjä rikkoville pystytä yksimielisyysvaatimuksen takia määräämään. Perussuomalaiset yksiselitteisesti vastustavat nyt esitettyjä ehdotuksia.

On olemassa vaihtoehtoja, osallistuminen ei ole pakollista

Perussuomalaisten mielestä muut maat voivat halutessaan osallistua ehdotuksien toteuttamiseen keskenään, mutta perussuomalaiset eivät suosittele sitä. Kieltäytyminen ei olisi seurauksiltaan niin dramaattista kuin ehdotuksien kannattajat esittävät: EU-maat voivat halutessaan elvyttää talouksiaan itse omalla velanotolla, ja jos velanottokapasiteettia ei ole riittävästi, leikata ylisuuria velkojaan.

Päätöksenteko määräenemmistöllä

Komission ehdotus vähentääkin toteutuessaan olennaisesti Suomen eduskunnan budjettivaltaa ja kansallista suvereniteettia siten, että Suomi saatetaan tilanteeseen, jossa se ei ole enää perinteisessä mielessä täysivaltainen. Myös EU:lle annettavan verotusoikeuden toteuttamisesta olisi siten päätettävä eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan määräenemmistöllä. Uudeksi omien varojen lähteiksi on esitetty yhteistä yhteisöveropohjaa (CCCTB), jonka näemme edelleen monilta osilta Suomelle ongelmallisena. Muun muassa valtiovarainvaliokunnan lausunnossa VaVL 8/2016 todetaan, että ”valittu jakokaava ei valiokunnan mielestä johda verotuottojen allokointiin niihin valtioihin, joissa konsernin todellinen arvonlisä muodostuu.”

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon

14.7.2020

Ville Vähämäki (ps)

